

218 aC: la legió desembarca a Empúries

*Ets un oficial de Roma. Com asseguraràs un
territori sencer amb una sola legió? Dissenya el
control de la futura Catalunya romana*

1 El repte

LA TEVA MISSIÓ

Any **218 aC**. Roma està en guerra contra Cartago, i el general cartaginès Anníbal acaba de creuar els Alps per atacar Itàlia. Per tallar-li els subministraments, el senat romà envia un exèrcit a **Hispània**, on Cartago té les seves bases. Les teves tropes acaben de **desembarcar a Empúries**. Però guanyar una batalla no és dominar un país: ara has d'**assegurar tot el territori** —l'actual Catalunya— amb els recursos que tens. On posaràs els campaments? Per on faràs passar els camins? Quines ciutats fundaràs i per què? El teu pla decidirà si Roma controla aquesta terra... durant els pròxims sis-cents anys.

1.1 Com funcionarà

Treballaràs sol o en parella durant quatre sessions, fent d'**oficial romà** encarregat de planificar el control del territori. Aprendreàs com pensava de debò l'exèrcit romà —que no només conqueria amb l'espasa, sinó també amb l'**enginyeria i l'organització**— i aplicaràs aquesta lògica per dissenyar el teu pla. Al final descobriràs una cosa sorprenent: les decisions que prendràs s'assemblen molt a les que els romans van prendre de veritat... i expliquen per què avui Tarragona, Barcelona o la Via Augusta són on són.

1.2 El que has d'entregar

Un **pla de control del territori** en dues parts:

- Un **mapa o esquema** on situis els teus campaments, les vies de comunicació i les ciutats que fundes, amb una breu justificació de cada decisió.
- Un **informe al senat** (10-15 línies) on expliquis la teva estratègia: com penses controlar el territori, comunicar-lo i fer que els seus habitants acabin sent romans.

---

2 El que has de saber per començar

2.1 La legió: una màquina que lluita... i construeix

L'instrument de l'expansió romana era la **legió**, una unitat d'uns 5.000 soldats professionals, disciplinats i entrenats per combatre en formació. Però el secret de Roma no era només lluitar bé: la legió també **construïa**. Allà on arribava, aixecava un **campament** fortificat (que sovint acabava convertint-se en una ciutat), i obria **calçades**, ponts i fortificacions. Conquerir un lloc i quedar-s'hi eren dues coses diferents, i Roma dominava totes dues.

2.2 Conquerir no és dominar

Es pot guanyar una batalla en un dia, però controlar un territori per sempre exigeix molt més: cal poder-hi **moure tropes ràpidament**, **vigilar** els punts clau, **abastir** els soldats de menjar i material, i aconseguir que la població local **accepti** el nou poder en lloc de rebel·lar-s'hi contínuament. Aquest últim procés, pel qual els pobles conquerits anaven adoptant la llengua, les lleis i la manera de viure romanes, s'anomena **romanització**, i és la teva arma més poderosa a llarg termini.

SAPS QUE...?

Una calçada romana ben feta permetia que una legió recorregués fins a **30 km al dia**, i els missatgers urgents molt més. Per això es deia que «tots els camins porten a Roma»: la xarxa de vies era el sistema nerviós de l'imperi. Qui controla els camins, controla el territori. Tingues-ho ben present quan dissenyis el teu pla!

---

3 Les regles del joc: sis factors estratègics

Abans de decidir res, un bon oficial té en compte aquests sis factors. Els farà servir per justificar cada decisió del teu pla.

1 · La costa i els ports

Roma controla el mar i tot arriba per vaixell: tropes, gra, material. Una bona base ha d'estar **a la costa o ben comunicada amb ella**, amb un port on puguin atracar les naus de subministrament.

2 · Els rius i els passos naturals

Els exèrcits i les mercaderies segueixen les valls dels rius i els passos de muntanya. Controlar un **gual** (un punt on es pot creuar un riu) o un coll és controlar el moviment de tothom.

3 · La defensa del lloc

Un campament en un **turó** o en un lloc fàcil de defensar val per molts soldats. L'alçada permet veure venir l'enemic i resistir un atac amb menys homes.

4 · Els recursos del territori

Una base necessita **aigua, terres fèrtils a prop i recursos** (els ibers tenien gra i metalls). Sense menjar i aigua, cap guarnició no aguanta.

5 · La població local

Pots fer la guerra a tots els pobles ibers alhora... o fer-te **aliat** d'alguns. Negociar, comerciar i respectar certs costums sovint dona més resultat que la força bruta.

6 · La connexió entre punts

Cada base ha d'estar **connectada amb les altres** i amb la costa per una calçada. Una guarnició aïllada que no pot demanar ajuda ni rebre subministraments està condemnada.

---

4 Sobre el terreny: quatre emplaçaments possibles

Aquests són quatre llocs reals on podries instal·lar una base. Llegeix-ne les característiques: amb els sis factors a la mà, hauràs de decidir quins tries i en quin ordre, i justificar-ho. (Els noms romans entre parèntesis t'esperen al final... però no els miris encara!)

Emplaçament A — La badia del sud

Un port natural excel·lent a la costa, amb un turó que domina la badia, terres fèrtils al voltant i bona sortida cap a l'interior i cap al sud, en direcció a la resta d'Hispania. És el punt perfecte per a una gran base permanent.

PISTA: AQUÍ HI HAURÀ LA CAPITAL ROMANA D'HISPÀNIA

Emplaçament B — La plana costanera central

Una petita elevació arran de mar, entre dos rierols, en una plana fèrtil i a mig camí entre la badia del sud i Empúries. Bon lloc de pas, fàcil de comunicar per la costa, amb terra per conrear.

PISTA: AQUÍ NAIXERÀ UNA CIUTAT QUE AVUI ÉS MOLT GRAN

Emplaçament C — Empúries mateix

Ja hi ha una ciutat grega amiga, amb port i magatzems. És on heu desembarcat: serveix de cap de pont segur per rebre tropes i material, però queda en un extrem del territori, al nord.

PISTA: LA TEVA PORTA D'ENTRADA, JA LA CONEIXES

Emplaçament D — El nus de l'interior

Un punt endins del territori, en una cruïlla de camins naturals que connecta la costa amb les terres de l'interior i amb els pobles ibers de la plana. Lluny del mar, però clau per controlar les comunicacions terrestres.

PISTA: HI HAURÀ UNA CIUTAT ROMANA AVUI VISITABLE A LA SEGARRA

SAPS QUE...?

No cal triar-ne només un! Roma rarament apostava per una sola base: teixia una **xarxa** de punts connectats, cadascun amb una funció (port d'entrada, capital, ciutat de pas, nus interior). Pensa com una teranyina, no com un sol clau.

---

5 El teu pla de control del territori

5.1 Decisions justificades

Per a cada emplaçament que triïs, anota quina funció li dones i quins factors (de l'apartat 3) ho justifiquen.

LLOC	FUNCIÓ QUE LI DONES	PER QUÈ? (FACTORS QUE HO JUSTIFIQUEN)
A		
B		
C		
D		

5.2 El mapa de la teva estratègia

En aquest requadre, dibuixa un esquema del territori (la costa, els rius, els quatre emplaçaments) i traça-hi les **calçades** que els connectarien. Marca amb un símbol la base principal i les secundàries.

El meu mapa del control del territori...

---

6 L'informe al senat

Escriu un text de 10-15 línies adreçat al senat de Roma. Explica la teva estratègia: quins punts ocupes i per què, com els connectes, com penses abastir les tropes i, sobretot, com aconseguiràs que aquest territori acabi sent romà de debò (la romanització). Fes servir el vocabulari de la unitat.

Al senat de Roma. Sobre el control del territori d'Hispania citerior...

6.1 La revelació: què van fer els romans de veritat

Ara compara el teu pla amb la realitat. Els romans van fer servir **tots quatre** emplaçaments, i amb aquesta lògica:

- **Emplaçament A → Tàrraco (Tarragona):** la gran base militar es va convertir en la **capital** de la província romana més extensa d'Hispania. Encara conserva muralles, amfiteatre i circ: Patrimoni de la Humanitat.
- **Emplaçament B → Bàrcino (Barcelona):** una ciutat fundada en temps d'August que va créixer fins a ser... la capital de Catalunya.
- **Emplaçament C → Empúries:** el cap de pont grec va ser la **porta d'entrada** de Roma a la península el 218 aC.
- **Emplaçament D → Iesso (Guissona):** una ciutat romana de l'interior, avui parc arqueològic visitable.

I tots aquests punts es van enllaçar amb una gran calçada, la **Via Augusta**, que travessava el país de nord a sud. La teva «teranyina» i la dels romans, probablement, no s'assemblen tant per casualitat: responien als mateixos factors del terreny.

ACTIVITATS

- 1** El teu pla s'assembla al que van fer els romans? En què coincideix i en què es diferencia? Què t'ha sorprès més de la comparació?
- 2** Per què la mateixa Empúries havia servit abans als grecs (unitat anterior) i ara servia als romans? Què tenia aquell lloc?
- 3** De tots els «instruments» de control (campaments, vies, ciutats, romanització), quin creus que va ser més decisiu perquè Roma dominés aquesta terra durant més de sis segles? Justifica-ho.

7 Com s'avaluarà

El que es valora no és «encertar» exactament el que van fer els romans, sinó la **qualitat del teu raonament estratègic**: que cada decisió estigui justificada amb els factors del terreny.

DIMENSIÓ	NA	AS	AN	AE
Raonament estratègic	Tria emplaçaments sense justificar-los.	Justifica algunes decisions amb un factor.	Justifica cada decisió amb els factors adequats.	Pensa en xarxa i combina diversos factors per a cada decisió.
Comprensió de l'exèrcit i el territori	Confon conquerir amb dominar; no esmenta vies ni abastiment.	Entén la idea bàsica de campament i comunicació.	Relaciona bé legió, vies, ciutats i control.	Integra també la romanització com a eina de domini a llarg termini.
Mapa de l'estratègia	No representa el territori o no s'entén.	Situa els punts amb alguna connexió.	Mapa clar amb punts i calçades ben traçats.	Mapa complet que distingeix funcions i jerarquia dels punts.
Informe i vocabulari	No usa els conceptes de la unitat.	Usa alguns conceptes bàsics.	Informe clar amb vocabulari específic.	Informe persuasiu, ric en vocabulari i ben argumentat.

La qualificació final s'expressa amb els nivells d'assoliment: **NA** (no assoliment), **AS** (assoliment satisfactori), **AN** (assoliment notable) i **AE** (assoliment excel·lent).

SAPS QUE...?

Si treballeu en parella, abans de redactar l'informe feu un «consell de guerra»: cadascú defensa el seu pla i, entre tots dos, en trieu el millor de cada proposta. Sovint dos caps pensen millors estratègies que un de sol... i això també ho sabien els romans, que mai no deixaven una sola persona decidint-ho tot.